

Forfatter: Hjortø, Knud

Titel: Udrag fra Syner (Danske Klassikere)

Citation: Hjortø, Knud: "Syner", i Hjortø, Knud: *Syner*, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2003, s. 138. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur:
https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hjort_01-shoot-idm140211094283584/facsimile.pdf (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Syner

Tilbage i hverdagen mandag morgen har han tømmere, men længes efter den store skæbne: hellere ædes af én løve end af ti tusinde lopper! Drevet af en umodståelig længsel efter de største erfaringer skylder han sig en kugle gennem hovedet – og det giver fortælleren anledning til en tredje-persons-karakteristik af bogens jeg. Han, der i sin egen forestilling synes indviet til alt stort i verden, er set med verdens øjne blot en sølle stakkel.

Efter hans frøgørelse fra den jordiske verden følger det centrale afsnit »Symfonis«, der i en række – fem – sætser fuldender jeg'ets renselse og dets opløsning og opgøen i verden. Som en illustration af den i tiden udbredte, oprindelig indiske forestilling, at den enkelte individualjag og verdensjag (Atman og Brahman) for den indsigtfulde er identiske, føres processen i finalen frem mod dommedag, hvor i bedste evangeliske stil himmelgenerne falder ned, og hvælvingen brister. Men skaberguden har i tanken allerede set nye, kommende verdener.

Her slutter *Syner*'s første akt – fra bondebrengen via musikken til kosmisk ende og begyndelse. Anden akt er lidt løsere. Jeg'et føres af en ånd gennem underverdenen, der som Dantes »Inferno« fra *Den guddommelige Komædie* rummer allehånde uhyggelige skikkelser, ikke mindst digternes egen djævel, Den store Bastian. Dernæst udsættes jeg'et for hverdagens smidemomske ansøg mod den høje inspiration: lopperbid og forkølelse. Men han flygter via en metodisk forhåbelse af alt godt og positivt ud i en mareridtsagtig verden mellem jord og himmel, hvor han farer frem med torben og lynild, og således bliver det store uvejr over verden, som Nietzsche ønskede at være – »jeg er en stormvind«. Efter et mislykket forsøg som skaber af en ny verden, slutter jeg'et helt alene med Gud i en tom verden. Men Gud ruger forudskuende. I denne fornyede kaestilstand ender bogens anden akt.

Den sidste del af bogen rummer tre frie kapitler omkring et jeg. Den begynder med »Den barmhjertige samaritans beretning«, hvor samaritanen fortæller om den sårede mand, han har taget hånd om. Det viser sig at være digteren, der har været udsat for bil- og mekanisk tortur. Om ham fortælles i to længere tekster, der består af en række ikke særlig sammenhængende episoder ad modum: Først skete der det, så kom Fanden og førte mig bort, og

så ... og så. Der gives som eksempler på hans kunst en række absurde, til dels morsomme vendinger. Et forsøg på at blive en opfaldende borger mislykkes, og digteren bliver grebet af tvangstanker og hallucinationer, indtil kapitlet løber ud i hans reduktion til intet: dyndet ved verdens ende. Men er der puls i stoffet? Ruger ånden over kaos, som i begyndelsen af Bibelen? Men hvem fordri-ster sig til at udforske den ånd? Der slutter bogen – og en verdens skabelse står for døren, må man tro. Men stadig er der de to: den der udforsker, og den der udforskes, subjekt og objekt. Og det er den dualisme, som *Syner* ikke overvinder, som ikke kan overvin-des, selv om man streber efter det. Det lykkes ikke jeg'et i kærlig-hedens forening, eller i kunstens skabelse, for det er det reflekterende menneskes ulykke, at den seende og det sette aldrig skal bli-ve ét.

Hvad der begynder med fortællingen om den unge mand med kæreste og violin en sommerlig, sjællandsk lørdag aften, ender ved verdens ende efter i mange tonerarter at have gennemspillet be-vidsthedens og selvbevidsthedens problem. Og her er Hjortø ikke alene – meget af den bedste modernistiske kunst har lige siden handlet om det.

4. Modtagelsen

Knud Hjortø skrev i 1914-15 i den omtalte erindringskitse »Lidt selvbiografi«, at *Syner* ved sin fremkomst »fået ubemærket til jor-dens«. Den blev dog anmeldt et par steder, bl.a. i *Nationaltidende* (28.11.1899), hvor forfatteren og kritikeren Albert Gnodtzmans noter, at debutbogen nok er kaotisk, men dog røber stort talent, især i det komiske. Kierkegaard og Gustav Wied (et spojt par) drages ind til sammenligning. Men også Rabelais påkaldes – og tidens moderne litteratur. Det er egentlig en anmeldelse. Hjortø burde være glad for, især fordi han i skitsen 15 år senere skriver, at nok var det en meget væsentlig bog at skrive, men at det var en fejl at udgive den, for den manglede den professionelle distance, var for meget eruption, der selv ikke har bud til andre end patolo-gers. Hjortø synes altså, at han efter denne udgivelse skylder sine